

**Nr 49**

*Utlåtande i anledning av väckta motioner om statens övertagande av kostnaderna för förvaring och underhåll av viss civilförsvarsmateriel.*

I de likalydande motionerna nr 283 i första kammaren av herr *Nilsson, Yngve, m. fl.* och nr 327 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Tumhult *m. fl.* har framställts yrkanden i fråga om kommunernas kostnader för förvaltningsutgifter av statlig karaktär. Motionerna har, såvitt avser medelsanvisning, hänvisats till statsutskottet och i övrigt till lagutskott. I den mån motionerna hänvisats till lagutskott har de tilldelats andra lagutskottet.

I motionerna har såvitt nu är i fråga hemställts, att riksdagen måtte *d e l s* »uttala, att kommunerna icke bör belastas med kostnader för förvaltningsutgifter av i princip statlig karaktär i annan utsträckning än som må vara erforderligt för att vaksamhet skall iakttagas vad utgifterna beträffar» *d e l s* »antaga följande

*Förslag*  
till

*lag om ändring av civilförsvarslagen av den 22 april 1960 (nr 74)*

Härigenom förordnas, att 40 § 1 och 2 mom. samt 44 och 46 §§ civilförsvarslagen den 22 april 1960 (nr 74) skola erhålla följande ändrade lydelse.

40 §.

1 mom. Det åligger kommun att

- a) genom sina — — — och dylikt;
- b) i enlighet — — — i organisationsplanen;
- c) utföra källarmursgenombrott — — — enskilda skyddsrum;
- d) vårda och — — — omförmälda anordningar;
- e) tillhandahålla lämpliga lokaler för civilförsvarets administration samt, i den mån skyldighet härutinnan icke åvilar ägare eller innehavare av anläggning eller byggnad, för förvaring av materiel och utrustning för civilförsvaret ävensom för utbildningsverksamhet inom civilförsvaret;
- f) svara för — — — kommunal anställning;

g) under civilförsvarsberedskap — — — egendom;  
samt

h) å trafikled — — — under mörkläggnings.

2 mom. Därest åtgärd, som avses i 1 mom. b) — d), enligt organisationsplanen hänför sig till flera i samma civilförsvarsområde helt eller delvis ingående kommuner, skall den kommun länsstyrelsen bestämmer vidtagna åtgärder och förskjutna kostnaderna därför.

I den — — — belöpande andelar.

Vad i andra stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande sådan i 1 mom. f) avsedd kostnad som uppkommit under civilförsvarsberedskap och hänför sig till ändamål, vilket angivits i organisationsplanen såsom gemensamt för flera kommuner, samt beträffande förlust i anledning av skada å kommunen tillhörig materiel eller annan egendom, som jämlikt 1 mom. g) under civilförsvarsberedskap ställts till civilförsvarets förfogande för ändamål som nu sagts.

#### 44 §.

Tillhandahåller kommun lokaler för civilförsvarets administration, för förvaring av materiel eller utrustning för civilförsvaret eller för annan civilförsvarsutbildning än sådan som avser det egna civilförsvarsområdets personal eller har kommun kostnader för underhåll av materiel eller utrustning för civilförsvaret, skall skäligen ersättning därför utgivas av statsmedel.

#### 46 §.

Ingår municipalsamhälle eller del därav i civilförsvarsområde skola följande särskilda bestämmelser gälla:

1) Vad som stadgas i 40 § 1 mom. a) samt f), g) och h) jämte därtill anslutande bestämmelser i 40 § 2 mom. skall äga motsvarande tillämpning å municipalsamhället.

2) Municipalsamhället äger — — — 45 §.

---

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1963».

---

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen I: 283.

Över motionerna har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden från civilförsvarsstyrelsen samt överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Stockholms län. Därjämte har på utskottets

begäran yttranden avgivits av Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund.

### **Gällande bestämmelser om kommunerna och civilförsvaret**

Kommunernas skyldighet att medverka i civilförsvaret regleras i 6 kap. *civilförsvarslagen den 22 april 1960 (nr 74)*. Enligt 40 § har kommun en allmän skyldighet att genom sina myndigheter lämna länsstyrelsen och civilförsvarschefen biträde i sådana frågor rörande civilförsvaret som har samband med de särskilda myndigheternas verksamhet. Bland särskilda uppgifter, som åvilar kommun i fråga om civilförsvaret, må nämnas att inrätta och utrusta allmänna skyddsrum, vidtaga reservanordningar för vatten-, gas- och elektricitetsförsörjningen, utföra källarmursgenombrott för allmänna och enskilda skyddsrum samt tillhandahålla lokaler för civilförsvarets administration och för utbildningsverksamheten inom civilförsvaret. Under e) i 40 § upptages skyldighet för kommun att förvara och underhålla sådan för det allmänna civilförsvarets ordnings- och bevakningstjänst, brandtjänst samt tekniska tjänst anskaffad materiel, som icke utgör personlig utrustning för tjänstegrenarnas personal.

För kostnad, som kommun fått vidkännas för inrättande och utrustande av allmänna skyddsrum, för vidtagande av reservanordningar och för utförande av källarmursgenombrott, äger kommunen erhålla statsbidrag med  $\frac{2}{3}$  av kostnadens belopp. De kostnader, som blir en följd av åliggandet enligt 40 § e) *civilförsvarslagen*, bäres däremot i sin helhet av kommunen.

### **Historik**

Enligt de bestämmelser, som fanns intagna i *1944 års civilförsvarslag*, ålåg det kommun att, i enlighet med gällande organisationsplan, ekonomiskt och materiellt svara för upprätthållande av det allmänna civilförsvaret. För de kostnader kommunen fick vidkännas ägde den i princip erhålla statsbidrag, som regel med två tredjedelar av kostnadens belopp. Statsbidrag utgick emellertid inte för kostnad som avsåg förvaring, underhåll och kontroll av materiel, utrustning och annan egendom. Enligt *1944 års civilförsvarslag* svarade kommunen alltså helt för förvaring och underhåll av all civilförsvarsmateriel för det allmänna civilförsvaret.

År 1948 beslöts genomgripande ändringar beträffande kommunernas skyldigheter med avseende å civilförsvaret. Staten övertog i princip ansvaret för upprätthållandet av det allmänna civilförsvaret och i vissa hänseenden även av det särskilda civilförsvaret, dock att vissa (i 45 §) uppräknade förpliktelser, av huvudsakligen praktiska eller organisatoriska skäl, alltjämt skulle åvila kommunerna. Kommunerna befriades sålunda bl. a. från kostnaderna för administration, utbildning och anskaffning av materiel samt i betydande

grad från kostnaderna för förvaring av materiel. De viktigaste kommunala uppgifterna som bibehölls var att i viss utsträckning tillhandahålla för fredsmässigt bruk avsedd materiel samt att med rätt till statsbidrag anordna allmänna skyddsrum och källarmursgenombrott för allmänna och enskilda skyddsrum ävensom vidtagna vissa andra byggnadsanordningar. Beträffande skyldigheten att förvara och underhålla för det allmänna civilförsvaret avsedd materiel infördes under e) i 45 § en bestämmelse av samma lydelse som den nu gällande. Förslagen till lagändringarna förelades riksdagen i *proposition nr 81 år 1948*. Till grund för förslagen låg ett av 1945 års civilförvarsutredning år 1947 avgivet betänkande (SOU 1947: 10). Beträffande förvaringen av materiel och annan utrustning anförde utredningen följande:

I fråga om förvaring av särskilt för civilförsvaret anskaffad materiel pågår f. n. inom civilförvarsstyrelsen utredning angående möjligheterna att i viss utsträckning centralisera förrådshållningen. I den mån centralisering kommer till stånd komma kostnaderna för de härvid anordnade förråden att falla på statsverket. Jämväl beträffande förråd inom civilförvarsområdena, vilka bl. a. på grund av bristen på större förrådsutrymmen synas bli nödvändiga i betydande omfattning, förordar emellertid utredningen kostnadernas överflyttning på statsverket. I likhet med vad tidigare föreslagits beträffande expeditionslokaler synas emellertid kommunerna böra vara skyldiga att mot ersättning tillhandahålla lämpliga förrådsutrymmen.

Undantag från vad nu sagts torde böra gälla sådan materiel som avses för ordnings- och bevakningstjänst, brandtjänst och teknisk tjänst. Sådan materiel föreslås skola utan kostnad för statsverket förvaras och vårdas av kommunerna gemensamt med motsvarande fredsmateriel.

I förutnämnda proposition fann *föredragande departementschefen* beträffande förvaringen etc. av materielen för de särskilt angivna tjänstegrenarna ej skäl till annan avvikelse från utredningens förslag än att ansvaret för förvaring av materiel, som utgjorde personlig utrustning för personalen, borde ligga på staten.

I ett den 21 januari 1959 avgivet slutbetänkande (stencilerat) uttalade *1953 års civilförvarsutredning* beträffande den del av förrådshållningen som ankom på kommunerna, att gällande ordning icke var i alla delar tillfredsställande och att civilförsvarets materielberedskap bäst tillgodosågs, om staten ansvarade för förrådshållningen av all civilförvarsmateriel. Där- est gällande bestämmelser bibehölls, skulle kommunerna med hänsyn till det ökade behovet av civilförvarsmateriel i många fall bli nödsakade att anskaffa särskilda förrådsutrymmen för att kunna fullgöra sin skyldighet. Utredningen föreslog därför, att skyldigheten för kommunerna att förvara viss civilförvarsmateriel skulle utgå.

I *proposition nr 114 år 1959*, i vilken riktlinjerna för civilförsvarets organisation och verksamhet uppdrogs, anförde *föredragande departementschefen* i fråga om materielens förvaring och vård, att tillräckliga skäl inte syntes föreligga att göra ändring i de principer som gällde för ansvarsfördelningen mellan stat och kommun. Enligt departementschefens uppfattning medförde den rådande ordningen obestriddliga fördelar, framför allt därigenom att sakkunnig tillsyn erhöles över sådana materielslag, som användes i den kommunala verksamheten.

Mot propositionens innehåll i denna del hade *riksdagen* icke någon erinran.

I den *proposition, nr 5 år 1960*, varigenom riksdagen förelades förslag till nu gällande civilförvarslag, erinrade *föredragande departementschefen* beträffande ansvaret för förrådshållningen om riksdagens ställningstagande i frågan år 1959 och föreslog, att gällande regler skulle oförändrade upptagas i den nya lagen, vilket också blev riksdagens beslut.

### Motionerna

Beträffande den materiel kommunerna är skyldiga att förvara och underhålla samt kostnaderna för förrådshållningen anföres i motionerna följande:

Den aktuella materielen är till väsentlig del sådan som kommunerna redan måst anskaffa för egen del (såsom brandmateriel). Materielen får i fredstid icke av kommunen nyttjas annat än vid extrem katastrof. Materielmängderna kan väntas öka starkt om den av 1962 års försvarsberedning föreslagna fyraåriga kostnadsramen för civilförsvaret vinner riksdagens gillande. Kommunerna kommer sålunda att vidkännas starkt ökade kostnader för materielens förvaring och vård.

Materielen är normalt avsedd för ett civilförvarsområde som helhet. Mängden bestäms bl. a. av antalet tätorter i området, dessas storlek och riskerna för flyganfall mot området/orterna. Materielen tilldelas enligt en av civilförvarsstyrelsen fastställd plan. Vissa områden kan åläggas att omhänderta stora materielmängder under de närmaste åren. Andra områden berörs icke förrän efter 1967 och enligt då gällande ekonomisk ram jämte materielanskaffningsplaner. Egentliga landskommuner med låg riskklass belastas hårdare i kostnadshänseende än tätortskommun i samma civilförvarsområde. Kostnaderna för förvaring och vård kommer sålunda att drabba kommunerna olika hårt beroende på civilförvarsområdets och kommunernas karaktär.

Eftersom civilförsvaret är en uteslutande statlig angelägenhet, bör även materielens förvaring och vård vara en statsverkets uppgift. Motionärerna anser därför att bestämmelserna i 40 § 1 mom. e) civilförvarslagen bör utgå. Statsverkets ökade kostnader beräknas till ca en miljon kr.

### Remissyttrandena

Beträffande kostnadsfördelningen mellan stat och kommun finner *Svenska stadsförbundet* det icke befogat att nu taga någon principiell ställning till frågan. Enligt förbundets mening bör diskussionen härom i vart fall anstå till dess 1958 års skatteutjämningskommitté avlämnat sitt betänkande, vilket kan beräknas ske under innevarande år. *Svenska landskommunernas förbund* erinrar om att det i olika sammanhang tidigare deklarerat förbundets uppfattning rörande samhällsuppgifternas fördelning mellan staten och kommunerna. Därvid har det — i motsats till nu — varit fråga om att avgiva yttranden i mera konkreta frågor. Förbundet har inget att invända mot att riksdagen gör ett uttalande av det slag motionärerna påyrkat men ifrågasätter värdet av ett så allmänt och närmast till riksdagen själv riktat uttalande.

Den av motionärerna önskade ändringen i civilförsvarslagen tillstyrkes av *civilförsvarsstyrelsen*. Styrelsen erinrar om att civilförsvaret för närvarande lagerhåller statligt anskaffad materiel till ett värde av ca 200 miljoner kr, och att vid fullt utbyggd organisation materielvärdet beräknas uppgå till ca 600 miljoner kr. Statsverket svarar för förvaring och underhåll av den ojämförligt största delen av materielen. Beträffande den materiel där angivna skyldigheter åvilar kommunerna uttalas följande:

Sådan materiel för ordnings- och bevakningstjänsten, som skall förvaras av kommun, utgöres i huvudsak av förlägningsutrustning och är av ringa omfattning. Tekniska tjänsten har upphört och ersatts av räddningstjänsten. Med hänsyn till den därvid ändrade inriktningen av materielbehovet har styrelsen ansett att räddningstjänstens materiel skall förvaras och underhållas av statsverket. I fråga om brandmateriel är däremot kommuns ovan omnämnda skyldighet ganska omfattande. I 1961 års priser har den f. n. lagerhållna, statligt anskaffade brandmaterielen ett värde av ca 30 miljoner kronor, och vid fullt utbyggd organisation beräknas efter samma prisnivå den statliga brandmaterielen få ett värde av ca 90 miljoner kronor. Hyreskostnaderna för den i dag lagerhållna statliga brandmaterielen beräknas till 200 000 kronor per år och vid fullt utbyggd organisation till 500 000 kronor per år. Härvid har räknats med en hyreskostnad av ca 8 kronor per m<sup>3</sup>. Vidare tillkommer underhållskostnaderna som för i dag lagerhållen mängd kan beräknas till 500 000 kronor och vid fullt utbyggd organisation till 1,2 miljoner kronor.

Civilförsvarsstyrelsens synpunkter på motionärernas förslag redovisas i yttrandet på följande sätt:

Vad först angår frågan om materielens förvaring så vill styrelsen erinra om att vid den tidpunkt då ifrågavarande regel senast stadfästes (1948) beräknades det statliga behovet av brandmateriel ej vara större än att materielen till sin huvuddel skulle kunna inrymmas i de kommunala fredsbrand-

kärernas stationer. Vid denna tidpunkt skulle vidare civilförsvarets enheter i princip mobiliseras inom tätorterna. Mobiliseringen kunde för brandenheterna ske vid brandstation eller å plats inom tätorten ej långt därifrån. Hela denna bild är nu totalt förändrad. Civilförsvarets brandkärer tillföres — såsom ovan redovisats — materiel till betydande värde och omfattning. Brandenheterna utgångsgrupperas och mobiliseras i anslutning till andra enheter ofta på stort avstånd från orternas tätbebyggelse. Civilförsvaret strävar efter att förvara all materiel i anslutning till grupperingsplatserna för enheterna. I fråga om brandmaterielen, för vilken kommunerna bär ansvaret, försvåras denna strävan därav, att kommunerna av naturliga skäl placerar denna materiel i brandstationerna eller eljest där kommunala utrymmen finns tillgängliga. Dessa förvaringsplatser svarar sällan mot den ur beredskapssynpunkt önskade placeringen. Detta är utan tvivel en betydande olägenhet, vilken skulle kunna avhjälpas därest staten påtog sig ansvaret för förvaringen. Därest staten svarade för all materiel skulle alltså materielen lättare kunna förvaras och uppläggas på ett ur beredskapssynpunkt rationellt och enhetligt sätt. Motionärerna anser att också underhållet borde i fortsättningen åvila staten. Även styrelsen finner att sambandet mellan förvaring och underhåll ej bör brytas. Samma myndighet bör svara för båda funktionerna. Men styrelsen vill i detta sammanhang erinra om den i nuvarande lagstiftning gällande regeln att kommun genom sina myndigheter skall lämna länsstyrelsen och civilförsvarscheferna biträde i sådana frågor rörande civilförsvaret, som har samband med de särskilda myndigheternas verksamhetsområden. Ändring i denna regel har ej ifrågasatts. Den bör medföra, att de kommunala brandmyndigheterna skall vara skyldiga att utan kostnad ge civilförsvarsmyndigheten råd och anvisningar och den tekniska hjälp i övrigt, som kan påfordras för brandmaterielens underhåll.

Styrelsen har i det föregående redovisat, att ett överförande av ansvaret för ifrågavarande materiel från kommunerna till staten kommer att medföra ökade statliga utgifter för civilförsvaret. I detta sammanhang vill styrelsen understryka, att ett sådant överförande — som starkast motiveras av beredskapsskäl — med säkerhet kommer att kräva betydande kapitalinvesteringar för uppförande av förråd på lämpliga platser. Om nya förråd måste uppföras för all materiel uppgår kostnaderna vid fullt utbyggd organisation (56 000 m<sup>3</sup>) och i dagens priser till i runt tal 14 miljoner kronor. Självfallet minskas tidigare redovisade hyreskostnader i proportion till investeringarna.

Styrelsen har tidigare avstyrkt överförandet av förrådsansvaret från kommunerna till statsverket. De erfarenheter, som numera vunnits i samband med uppbyggnaden av den nya civilförsvarsorganisationen, visar emellertid att ett sådant överförande kommer att främja en rationell förrådshållning och en god beredskap. Styrelsen anser sig därför nu böra tillstyrka bifall till motionerna. Härvid förutsätter styrelsen, att de ytterligare medel, som denna reform kräver, beviljas utöver den av 1962 års försvarskommitté förslagna kostnadsramen för civilförsvaret.

Även *överståthållarämbetet* påtalar nackdelar med rådande ordning. Sålunda anföres det i yttrandet att gällande föreskrifter om civilförsvarsma-

terielens förvaring kan medföra att förråd uppföres utanför den kommun som ålagts att vidtaga åtgärder och att förskjuta kostnaderna för förvaringen. Vidare synes det överståthållarämbetet inte rationellt, att av två förråd, som erfordras för civilförsvarmateriel på samma plats, det ena kan komma att uppföras och skötas av staten och det andra av vederbörande kommun. Överståthållarämbetet erinrar om att det i utlåtande den 25 februari 1959 över civilförvarsutredningens slutbetänkande förklarar sig biträda utredningens åsikt, att materielförvaringen borde vara en uppgift för statsverket, därvid ämbetet ifrågasatt om icke kommunerna utan kostnad för staten borde tillhandahålla teknisk sakkunskap för vården av framför allt brandredskapen. Avslutningsvis anföres i yttrandet följande:

Överståthållarämbetet har ej funnit anledning frångå vad ämbetet i utlåtandet den 25 februari 1959 uttalat såväl i huvudfrågan som beträffande skyldighet för kommun att tillhandagå med teknisk sakkunskap rörande vård av brandmateriel. Motionärernas förslag biträdes därför av ämbetet. Dock förutsätter ämbetet därvid att civilförsvaret erhåller erforderliga resurser för den utvidgade förrådsverksamheten i avseende på såväl förrådsbyggnation som kvalificerad personal för vård av ifrågavarande materiel.

*Svenska stadsförbundet* anser den av 1953 års civilförvarsutredning i hithörande frågor hävdade meningen vara den principiellt riktiga och biträder i så måtto motionerna att förbundet tillstyrker att åtgärder vidtages för genomförande av civilförvarsutredningens förslag.

*Svenska landskommunernas förbund* slutligen framhåller, att ställningstagandet i frågan främst måste grundas på praktisk-administrativa och ekonomiska skäl. Därest staten — med den spridning eller fördelning av materielen på olika orter som förbundet förutsätter vara nödvändig — kan till ungefär samma kostnader som kommunerna på ett rationellt och effektivt sätt handha förvaringen och underhållet av materielen, vill förbundet förordna en sådan lösning. En närmare utredning om statens möjligheter i detta avseende torde enligt förbundets mening vara nödvändig.

### Utskottet

I förevarande motioner framställes yrkanden dels i fråga om fördelningen i allmänhet mellan staten och kommunerna av kostnaderna för den offentliga verksamheten, dels beträffande kommunernas skyldighet att svara för vissa kostnader inom civilförsvaret.

I fråga om kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna hemställas att riksdagen måtte uttala, att kommunerna icke bör belastas med kostnader för förvaltningsuppgifter av i princip statlig karaktär i annan utsträckning än som må vara erforderlig för att vaksamhet skall iakttagas vad utgifterna beträffar. Utskottet vill emellertid härvidlag hänvisa till att



1958 års skatteutjämningskommitté — som tillkallats för att verkställa utredning rörande den kommunala skatteutjämnings — behandlar frågor som har nära samband med kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna. Denna utredning beräknas enligt den senaste riksdagsberättelsen slutföra sitt arbete under innevarande år. I avvaktan på att resultatet av utredningen redovisas, anser utskottet inte att skäl föreligger för ett principuttalande i ämnet.

Som exempel på kostnader, som bör överflyttas från kommunerna till staten, nämner motionärerna kommunernas kostnader för förvaring och underhåll av viss civilförsvarsmateriel. Motionärerna åsyftar därvid bestämmelsen i 40 § e) civilförsvarslagen, enligt vilken kommun är skyldig att förvara och underhålla sådan för det allmänna civilförsvarets ordnings- och bevakningstjänst, brandtjänst samt tekniska tjänst anskaffad materiel, som inte utgör personlig utrustning för tjänstegrenarnas personal. Till de kostnader kommun åsamkas i detta avseende utgår — till skillnad från vad som gäller i fråga om vissa andra i 40 § upptagna åligganden för kommun — icke statsbidrag. Motionerna syftar till ett upphävande av nämnda skyldighet för kommunerna.

Remissinstanserna har genomgående ställt sig positiva till detta förslag. Civilförsvarsstyrelsen har påtalat att en betydande olägenhet med nuvarande ordning är att den av kommunerna omhänderthavda materielen sällan förvaras på de ur beredskapssynpunkt lämpligaste ställena. Styrelsen anser att ett överförande av förrådsansvaret från kommunerna till statsverket kommer att främja en rationell förrådshållning och en god beredskap. Styrelsen påpekar emellertid, att en ändring i gällande regler med säkerhet kommer att kräva betydande kapitalinvesteringar för uppförande av förråd på lämpliga platser, och förutsätter att de medel som behövs härför beviljas utöver den av 1962 års försvarskommitté uppdragna kostnadsramen för civilförsvaret. Även överståthållarämbetet har påtalat nackdelar med rådande ordning och ansett det önskvärt att en ändring av reglerna kommer till stånd.

Vad som sålunda framkommit under remissbehandlingen visar att olägenheter främst ur beredskapssynpunkt är förenade med nuvarande uppdelning av förrådshållningen inom civilförsvaret. Utskottet anser därför att möjligheterna att på staten överföra den del av förrådshållningen som nu ankommer på kommunerna bör bli föremål för utredning.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

- 1) att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I:283 och II:327, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om översyn av civilförsvarslagens bestämmelse om

skyldighet för kommun att förvara och underhålla viss civilförsvarsmateriel; samt

2) att motionerna, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet under 1) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 april 1963

På andra lagutskottets vägnar:  
JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Nils Elowsson\*, Axel Svensson, fru Carlqvist, fru Gärda Svenson, fröken Nordström, herrar Lars Larsson, Edström och Enarsson;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Rimmerfors, Bengtsson i Varberg, fröken Sandell, fru Gunne, herr Johansson i Södertälje, fru Eriksson i Ängelholm och herr Gustavsson i Alvesta.

\* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

### Reservationer

#### I.

av herr *Lars Larsson*.

#### II.

av herr *Enarsson* och fru *Gunne*.